

UDK: 1.304/04

Muyassarxon KARIMOVA,

Falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Qo'qon universiteti Andijon filiali, Andijon, O'zbekiston
E-mail: karimovamuyassar226@gmail. Tel: 932534155

Dotsent G.Valixonova taqrizi asosida

SPECIFIC TRENDS IN WOMEN'S SOCIAL CHARACTERISTICS

Annotation

This article presents a scientific and philosophical analysis of different approaches to the treatment of women in the history of different nations. In ancient times, women were not perceived as people, looked down on her, humiliated aunts. But the fact that the Islamic religion has endowed women with the status of a human being, the sacred source cited the interpretations of the Koran. If a girl had a child, her father would throw her into a pit to save her from the tragedy that would happen when she returned from a trip. The author explained in the scientific literature that the religion of Islam saved girls from such vices.

Key words: woman, Hinduism, Judaism, Arab society, ancient Greek, heritage.

СПЕЦИФИЧЕСКИЕ ТЕНДЕНЦИИ В СОЦИАЛЬНЫХ ХАРАКТЕРИСТИКАХ ЖЕНЩИН

Аннотация

В этой статье представлен научно – философский анализ различных подходов к обращению с женщинами в истории у разных народов. В древности женщины не воспринимались как люди, смотрели на нее свысока, унижали тетушек. Но то, что исламская религия наделила женщин статусом человеческого существа, священный источник привел с толкованиями Корана. Если у девочки был ребенок, отец бросал ее в яму, чтобы спасти ее от трагедии, которая случится, когда она вернется из поездки. Автор объяснил в научной литературе, что от таких пороков девочек спасла религия ислам.

Ключевые слова : женщина, индуизм, иудаизм, арабское общество, древнегреческий, наследие.

AYOLLAR IJTIMOYIY XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS TAMOYILLARI

Annotatsiya

Mazkur maqolada tarixda ayollarga munosabatning turli xalqlarda turlicha yondashuvi ilmiy – falsafiy tahlil etilgan. Qadimda ayollarni inson sifatida ko'rmaslik, unga past nazar bilan qarash, xo'rlash xolalari manbalar asosida o'rganilgan. Ammo islom dini ayollarga insoniy vujud maqomini berganligini Muqaddas manba Qur'on tafsirlari bilan keltirgan. Agar qiz farzandli bo'lsa, ota safardan qaytganida sodir bo'ladigan fojidan qutqarish uchun uni chuqurga tashlab yuborardi. Muallif bunday illatlardan qiz farzandlarni islom dini qutqarganligini ilmiy adabiyotlar bilan izohlagan.

Kalit so'zlar: ayol, Xinduiizm, Yaxudiylik, arab jamiyati, Qadimgi yunon, meros.

Kirish. Ayol huquqlari va uning erkinligi haqidagi hikoya hamda mulohazalar bir necha yil davomida muhokama qilinayotgan jonli va jozibali masalalardan biridir. Ayollarning Islomdan oldingi dinlar va millatlardagi mavqeini o'rganish jarayonida ko'pchilik xalqlarda ayolning mavqei past va asossiz bo'lganligini ko'rishimiz mumkin. Ular uning insonligini jon deb hisoblamadilar, balki ular u zot nafsdan yaratilgan, yomonlik va gunohning manbai, deb ishonar edilar.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Qadimiy xalqlar tarixi shuningdek, ayollarga munosabat axolining milliy urf-odatlar tarixi haqidagi adabiyotlar va manbalarni asosan ilmiy va muqaddas manbalarga ajratib tahlil etish mumkin. Qadimgi xalqlarining o'tmishi, turmush-tarzi va milliy marosimlari va ayollar masalasi haqidagi ma'lumotlarni taxlil qilgan olimlar Abul Hasan Ali an-Nadviy. Musulmonlarning islomni chiqishi tufayli dunyo nima boy berdi. – M.: nashr. "Ansor" uyi, 2006.- . 192. Ali Abdulvohid Vafiy. Huqul-insan fil Islom.-Qohira: «Nahdatu Misr», 1999. – 9-11b. Rawaya binti Ahmad Abdulkarim az-Zahar, Islomda inson huquqlari - Jidda: Dorul Muhammadiy, 2003. - 63 b. Women and Islam. Oxford Islamic Studies Online. Дата обращения: 22 мая 2014. Архивировано 30 апреля 2019 года.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolani yoritishda tarixiylik va mantiqiylik, kuzatuv va boshqa ilmiy yondoshuv hamda usullardan foydalanishga harakat qilindi.

Tahlil va natijalar. Hinduizmdagi ayollarning holati:

Manuning hind qonunlariga ko'ra, ayol hech qanday huquqqa ega emas edi. U eriga yoki otasiga oddiy xizmatkor edi. U o'z mulkini tasarruf etish huquqiga ega emas edi va u egalik huquqiga ega emas edi. U ega bo'lgan hamma narsa eri, otasi yoki o'g'lining mulki edi. Bundan tashqari, eri vafot etganida, uni tiriklayin yondirib, u bilan birga ko'mish kerak. Bu jirkanch jinoyat Hindistonda ayollarni tiriklayin yoqishni taqiblovchi qonunlar joriy etgan Britaniya istilosi boshlanganidan keyin ham davom etdi. " Shunga qaramay, ayollarni yoqish vaqti-vaqti bilan XX asrda ham davom etgan " [1].

Qadimgi yunon sivilizatsiyasidagi ayollarning holati:

Qadimda Gretsiya eng madaniyatli va urbanizatsiyalashgan davlat edi. Afina donolik, falsafa, tibbiyot va bilim shahri edi. Biroq, afinaliklar ayolni oddiy tovardek sotib olib, sotishardi. Ular ayolni shaytonning ishi bilan ifloslanishdan boshqa narsa emas deb hisoblashardi. Ilgari spartalik ayollarga bir necha er bilan turmush qurish ruxsat berilganligini bilib hayratda qolasiz. " Shubhasiz, bu eng jirkanch odatlardan biri edi " [2].

Yahudiylikdagi ayollarning holati: Yahudiylikdagi ayol xizmatkor darajasida edi. Ota voyaga etmagan qizini sotishga haqli edi. Agar otasining o'g'il farzandi bo'lmasa, uning meros olish huquqi yo'q edi. Eski Ahdda (buzilgan Tavrot) aytilishicha, oilada erkaklar bor ekan, ayol merosxo'r bo'lmasligi kerak; balki u merosning bir qismidir. U yovuzlik

va gunohning manbai ekanligiga ishonishgan. Ayniqsa, hayz ko'rgan kunlarida uni harom deb hisoblardilar va bu vaqtda unga tegib ketgan kishi etti kun davomida harom bo'lib qoladi. Ular Odam alayhissalomni jannatdan haydab chiqarishda uni aybladilar, chunki u uni taqiqlangan daraxtdan yeyishga undagan deb o'ylashadi. Ular uni Odam va uning avlodlari boshiga tushgan abadiy la'natning sababi deb hisoblashdi. Shunga ko'ra, uning barcha avlodlari gunohning sharmandaligi bilan bo'yalgan holda tug'iladi.

Arab jamiyatidagi ayolning holati: Islomgacha bo'lgan davrda arablar ayolni mulk yoki axlat deb bilishgan. Eri vafot etganida, valiyi mayyitning xotinini kiyimi bilan yopardi va u ruxsat bermagunicha yoki o'zini fida qilmagunicha qayta turmushga chiqma olmas edi. Toki yosh valiy katta bo'lgunga qadar uni boshqa turmushga chiqarishga to'sqinlik qilishar, so'ngra uni turmushga berishni xohlaydimi yoki uni boshqa birovga uylantiradimi yoki onasi bo'lmasa, mahrni oladimi, degan qarorga kelishardi. Agar u uning onasi bo'lsa, unga uylanmas edi. Ayolning hech qanday huquqi yo'q edi va u hech narsa meros qilib olmagan. "U xorlik va sharmandalik manbai hisoblangan" [3]. Qolaversa, arablar islomdan oldingi davrda ayolni nafaqat merosdan, balki hayotdan ham mahrum qilganlar. Ulardan ba'zilar qiz farzand ko'rganlarida, chuqur qazib, uni ichiga tashlab, ustiga chang to'plashardi. Eng yomoni va jirkanchligi shundaki, bir paytlar ota bo'lgan rafiqasi qiz tug'ganda sayohatda bo'lgan. Qaytib kelib, katta bo'lgan qizini onasidan olib, kiyimidagi changni qoqayotgan qizini tezlik bilan, qizini hayratda qoldirib, uni teshikka itarib yubordi, keyin esa boshqalarning qizga rahmi kelganda uning ustiga tuproq to'pladi. Ammo uning yuragi unga nisbatan yumshamadi. Ba'zi onalar bu azobli taqdiridan qo'rqishardi. Demak, ona homiladorligida o'zi chuqur qazib olardi. Agar qiz farzandli bo'lsa, ota safardan qaytganida sodir bo'ladigan fojidan qutqarish uchun chuqur qazib yuborardi. Ba'zi onalar tug'ilgan qizlarini bo'g'ib o'ldirishardi. Qizlarni qattiq yomon ko'rib, xotinlari qiz tug'di, degan xabarni eshitganda ba'zi otalarning yuzlari qorayib, uni tiriklayin ko'mishga yoki xo'rlikka chidab, tirik qoldirishga ikkilanib qolishardi. Ularning qizlarga bo'lgan nafratlari ikki sababga bog'liq edi: Birinchisi, qizlar urushlarda qatnashmaydi. Ikkinchidan, ular qiz keyinchalik uyat manbai bo'lib qolishi mumkinligidan qo'rqishdi. Ajaboki, arab qabilalari uyatdan qo'rqishlariga qaramay, fohishalikka nisbatan yumshoq munosabatda bo'lganliklari cho'rilarini fohishalikka majburlaganliklariga guvoh bo'ldik: [3]. Islom ayollarga yangi hayot baxsh etdi. Islom ayolning mavqeini yuksak cho'qqilarga ko'tardi: shu qadar balandki, u erkak bilan yelkama-yelka turdi. Erkaklar singari ularning huquqlari ham aniq belgilab qo'yilgan va Islom sudlari bu huquqlarga erishishda ularni qo'llab-quvvatlagan. Islom ayollarga mulk huquqini bergan. Endi ular o'zlarining

mehr miqdoriga egalik qilishdi. Ular savdo-sotiq bilan shug'ullanishlari va o'z mulklariga ega bo'lishlari mumkin edi. Shuningdek, ularga vafot etgan ota va erning mulkiga merosxo'rlik qilish huquqi berildi. Islom kelishi bilan Qur'ondan ayollarni go'dak o'ldirganlarni qoralovchi oyat keldi: "Ulardan biriga qiz (bola tug'ilishi) haqida xabar berilsa, uning yuzi qorayib, ichi g'amga to'ladi! Yomon xabarni eshitib, uyat bilan o'z xalqidan yashirinadi! Oh! Ular naqadar yomon (ixtiyor) qaror qildilar" [4]. Islomdan oldin ayollar uyat, qiz bolalar tiriklayin ko'milgan, fohishalik avj olgan, ajrashish faqat erning qo'lida, meros faqat kuchlilar uchun bo'lgan, zulm keng tarqalgan edi. Islom keldi va bu amallarni bekor qildi. Ba'zi Yaqin Sharq mamlakatlari yoki musulmon oilalarida ayollarga nisbatan yomon munosabatda bo'lish Islom tufayli emas, balki ba'zi musulmonlar noto'g'ri amal qiladigan madaniy omillar bilan bog'liq. Biz Robbimiz va barcha erkak va ayollarning Yaratuvchisi va Parvardigori bo'lgan Robbingizning so'zlari bilan yakunlaymiz: "Albatta, musulmon erkaklar va musulmon ayollar, mo'min erkaklar va mo'mina ayollar, itoatli erkaklar va itoatli ayollar, rostgo'y erkaklar va sodiq ayollar, sabrli erkaklar va sabrli ayollar va tavozeli erkaklar va xokisor ayollar uchun Alloh taolo ulug' oqibatlarini tayyorlab qo'ygan..." [5] Islomda ayollarning fuqarolik erkinliklarini ko'rsatmalar asosida himoya qilishning keng an'analari Alloh va Uning payg'ambari tomonidan bayon qilingan. Ayollar islom qonunlari bo'yicha ko'plab huquq va himoyalarga ega bo'lib, jamiyatda munosib obro'ga Islom bu kamsitishlarning barchasini man qilgan va unga merosdan ma'lum ulush ajratgan. Alloh taolo aytadi: "Ota-ona va yaqin qarindoshlar qoldirgan narsadan erkaklar uchun ulush, ayollar uchun esa ota-ona va yaqin qarindoshlar qoldirgan narsadan ozmi yoki ko'pmi – vojib nasibdir" [6]. «Tiriklayin ko'milgan qizdan so'ralganda*, qaysi gunohi uchun o'ldirilgani haqida» [7]. Oksford lug'atida Islom paydo bo'lganidan keyin ayollarning maqomining umumiy yaxshilanishiga ishora qilib, ayol shaxsiyatining to'liqligini tan olinganligini ta'kidlaydi [8].

Xulosa qilib aytganda, qadimda, xususan ayollar bilan bog'liq marosimlar ko'proq axolining diniy tasavvurlari orqali namoyon bo'lgan. Tadqiqotlar natijasida aholining ayollarga nisbatan qarashlarida asosan zardushtiylik, shuningdek, turli totemistik qarashlarga ega bo'lganligini bilish mumkin. Marosimlar ham mana shu qarashlarning, shu bilan birga turmush tarzining mahsuli sifatida yuzaga kelgan va rivojlangan. Bugungi kunga kelib, xalqimiz dunyoqarashida ayolni ezozlash goyalarini islom dini manbalaridan ajdodlarimizga meros sifatida o'tib kelayotganligini anglash mumkin. Bu g'oyalar nafaqat insonlarni ma'naviy komillikka balki, jamiyatda buyk g'oyalar atrofida jipslashishiga ham xissa qo'shadi.

ADABIYOTLAR

1. Abul Hasan Ali an-Nadviy. Musulmonlarning islomdan chiqishi tufayli dunyo nima boy berdi. – M.: nashr. "Ansor" uyi, 2006.-. 192
2. Ali Abdulvohid Vafiy. Huqul-insan fil Islom.-Qohira: "Nahdatu Misr", 1999. – 9-11b.
3. Rawaya binti Ahmad Abdulkarim az-Zahar, Islomda inson huquqlari - Jidda: Dorul Muhammadiy, 2003. - 63 b.
4. Qur'on 16:58-59
5. Qur'on 9:71
6. Qur'on 81:8-9
7. Women and Islam. Oxford Islamic Studies Online. Дата обращения: 22 мая 2014. Архивировано 30 апреля 2019 года
8. Xusanova, Sh. A., Andijon, Mingtepa arxeologiya yodgorligi. Markaziy Osiyo davlatlari olimlari ayollarining ilm-fan sohasiga, 323.
9. Abduqayumovna, Karimova Muyassarkhan. "Global Threats Today Conquering the Minds and Hearts of Mankind." Telematique 22.01 (2023): 1714-1718.
10. Каримова, Муяссархон Абдуқайумовна. "Ёш авлодга таълим ва тарбия беришда ўқитувчининг инновацион фаолияти ва таълим технологиялари." Proceedings of International Educators Conference. Vol. 2. No. 3. 2023.

11. Muyassar, Karimova, and Muhammadjon Salohiddinov Iqboljon o'g'li. "Men uchun bo'lgan olimlar." Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities. Vol. 2. No. 5. 2023.
12. Каримова, М. А. "Зардуштийлик динидачорвачилик билан боғлиқ маросимлар." Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies. Vol. 2. No. 3. 2023.
13. Muyassar, Karimova, Arabboyeva Feruza Uchqunovna, and Tojiboyev Muhammadjon Muxitdin o'g'li. "Dunyoning eng mashhur kashfiyotlari." barqarorlik va yetakchi tadqiqotlar onlayn ilmiy jurnali 2.12 (2022): 162-166
14. Muyassar, Karimova, and Odilov Islombek. "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish demokratik davlat barpo etish asosi." fan, jamiyat va innovatsiyalar 1.1 (2023): 179-182.
15. Muyassar, Karimova, and Yulchibayev Omadbek Ulug'bek o'g'. "Andijon viloyatida xalqaro yuklarni tashish jarayoni uchun yetkazib berish zanjirini boshqarishni takomillashtirish." modern problems in education and their scientific solutions 2.2 (2023): 84-93.
16. Abduqayumovna, Karimova Muyassarxon, and Azimov Sarvarbek Qayumjon o'g'li. "Men sevgan yetuk olimlar." Journal of new century innovations 19.5 (2022): 125-129..
17. Abduqayumovna, Karimova Muyassarxon. "Inson tafakkuri va robototexnika." Journal of new century innovations 19.5 (2022): 135-140.
18. Abduqayumovna, Karimova Muyassarxon. "Kambag'allikni kamaytirish." Journal of new century innovations 19.5 (2022): 130-134.
19. Abduqayumovna, Karimova Muyassarxon, and Turgunova Tursunoy Maratovna. "Dunyoning eng mashhur kashfiyotlari." Journal of new century innovations 19.5 (2022): 187-190.
20. Abduqayumovna, Karimova Muyassarxon, and Umaraliyev Javlonbek Xamzabek o'g'li. "Yoshlarni ta'limga bo'lgan qiziqishlarini kamayib borishiga sabablar va ular nimalardan iborat." Journal of new century innovations 19.8 (2022): 16-19
21. Абдуллаев, У. С., and М. А. Каримова. "Обряды, связанные с посещением мазаров у женщин Ферганы: традиция и современность." Международный научно-исследовательский журнал 6-4 (37) (2015): 72-74.
22. Абдуллаев, Улугбек Сайданович, and Муяссархон Абдукаюмовна Каримова. "основные направления традиционных межэтнических процессов в ферганской долине (XIX–XX в. в)." Социально-гуманитарный вестник Юга России 4 (2014): 3-7.